

М. М. Човганюк

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла

Коцюбинського

м. Вінниця

ІНТЕРВ'Ю В СУЧАСНОМУ МЕДІА-ПРОСТОРИ: ЖАНРОВА ПАРАДИГМА І ДИСКУРСИВНІ ОЗНАКИ

Човганюк М. Інтерв'ю в сучасному медіа-просторі: жанрова парадигма і дискурсивні ознаки. У статті досліджено специфіку одного з найпоширеніших жанрів сучасного медійного простору – інтерв'ю, що відіграє важливу і значущу роль у виконанні соціально спрямованого завдання. Саме завдяки інтерв'ю аудиторія отримує суспільно значущу інформацію з першоджерела.

Наведено докладний аналіз формування понятійних меж термінологічної одиниці «інтерв'ю».

Поряд з окресленням значеннєвого обсягу терміну також репрезентовано сучасні підходи до класифікації жанрових модифікацій інтерв'ю, що формують його основний корпус у публіцистиці.

Значну увагу автор статті приділяє інтерв'ю як дискурсивній практиці, якій притаманні своєрідна структура, спосіб організації та соціальне функціонування.

***Ключові слова:** інтерв'ю, мас-медійний дискурс, структура інтерв'ю, жанрова парадигма інтерв'ю, дискурсивна практика інтерв'ю.*

Човганюк М. Интервью в современном медиа-пространстве: жанровая парадигма и дискурсивные признаки. В статье исследована специфика одного из самых распространенных жанров современного медийного пространства – интервью, которое играет важную и значимую роль в выполнении социально направленных задач. Именно благодаря

интервью аудитория получает общественно значимую информацию из первоисточника.

Приведен подробный анализ формирования понятийных границ терминологической единицы «интервью».

Наряду с исследованием смыслового объема термина также представлены современные подходы к классификации жанровых модификаций интервью, формирующих его основной корпус в публицистике.

Значительное внимание автор статьи уделяет интервью как дискурсивной практике, которой присущи своеобразная структура, способ организации и социальное функционирование.

***Ключевые слова:** интервью, масс-медийный дискурс, структура интервью, жанровая парадигма интервью, дискурсивная практика интервью.*

***Chovhanyuck M. Interview in contemporary media space: genre paradigm and discursive features.** This article researches specific features of one of the most wide spread genres of contemporary media space - the interview that plays an important and significant role while performing socially oriented tasks. It is the interview that enables the audience to receive the original meaningful information.*

The paper also presents a detailed analysis of forming the conceptual boundaries of the terminological unit «interview».

In addition to outlining the semantics of the term the author of the article gives a broad outline of modern approaches to classifying a variety of modifications of the interview that form the main body of genre.

The author gives particular attention to highlighting the interview as a discursive practice with its peculiar structure, mode of organization and social functioning.

***Key words:** interview, mass media space, structure of the interview, genre paradigm of interview, discursive practice of interview.*

Постановка проблеми. В умовах сьогодення бурхливий розвиток новітніх технологій та дедалі більший вплив засобів масової інформації зумовлює переорієнтацію наукового інтересу сучасних досліджень з філософії, соціології, психології, лінгвістики на усні форми комунікації і потужний потенціал корпусу жанрів, які актуалізуються у медійному просторі інформаційних засобів. Особливо перспективним серед лінгвістичних досліджень виглядає зорієнтованість філологічної парадигми на вивчення питань проблем породження та функціонування різноспрямованих жанрів, що складають корпус мас-медіа, зокрема, інтерв'ю. Як один із поширених різновидів мас-медійного дискурсу, інтерв'ю відіграє важливу і значущу роль у виконанні соціально спрямованого завдання, уможливаючи отримання аудиторією суспільно значущої інформації з першоджерела.

Огляд останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку лінгвістики інтерв'ю як діалогічний дискурс стає предметом серйозної теоретичної рефлексії. Філологічні дослідження спрямовані на вивчення інтерв'ю як жанру текстів масової комунікації (В.Пельт, М. Подолян, Т.Шумиліна) та методу отримання інформації (В. Кеш, Ш.Стюарт). Предметом студіювання також виступають прагмалінгвістичні аспекти текстів жанру інтерв'ю на матеріалі англomовної преси (А. Харківська), прагматичні ознаки структури та семантики (Г. Апалат) текстів жанру інтерв'ю, лінгвістичні та соціологічні риси англomовних радіо- і телеінтерв'ю (К. Ілай, Д. О'Конел), дискурсивна модель англomовного радіоінтерв'ю (Н. Василенко) тощо.

Завдання та матеріал дослідження. Незважаючи на значний науковий інтерес та доволі довготривалу історію існування інтерв'ю, на наш погляд, замало уваги приділено окресленню понятійних меж терміну, яким позначається жанр публіцистики, що уможливує безпосереднє отримання читачем, радіослухачем або телеглядачем інформації, репрезентованої журналістом-інтерв'юером, а також систематизації жанрової парадигми

інтерв'ю та основних дискурсивних характеристик цього різноаспектного та складного комунікативного явища, що займає одне із провідних місць у системі жанрів сучасного медіа-простору.

Мета статті. Головною метою даної статті є окреслення поняття «інтерв'ю», висвітлення його основних жанрових модифікацій та дискурсивних характеристик.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що в умовах сьогодення випадки вживання терміну «інтерв'ю» ідентифіковані у різноманітних сферах. Так, у широкому розумінні інтерв'ю вважають співбесіду при прийомі на роботу, опитування пацієнта на прийомі у лікаря, допит з метою з'ясування обставин судової справи, службові переговори, соціологічне анкетування, маркетингові опитування тощо. Соціологія послуговується інтерв'ю як одним із точних і об'єктивних методів збору соціологічної інформації, що ґрунтується на вербальній соціально-психологічній взаємодії між інтерв'юером і респондентом з метою одержання даних, які цікавлять дослідника [9, с. 512]. У журналістиці інтерв'ю визначається як вербальне спілкування журналіста з однією чи кількома особами задля отримання інформації та задоволення інформаційних потреб суспільства [5, с. 17]. Будучи поширеним у комунікативній практиці суспільства, інтерв'ю як метод є одним із видів діяльності, за допомогою якого журналіст здійснює збір інформації.

Різноманіття форм та полідискурсивний характер інтерв'ю віддзеркалені у сентенції Ч. Бріггза – «інтерв'ю стало потужною силою в сучасному суспільстві. З моменту народження до нас звертаються вчителі, психологи, роботодавці, а також ми слухаємо інтерв'ю по радіо й на телебаченні» [13, р. 1], і підтверджується дефініцією в тлумачному словнику М. МакКатчена «Roget's Superthesaurus»: «INTERVIEW – questions and answers, inquiry, press conference, probe, talk, conference, exchange, meeting, dialogue, examination, hearing» [15, р. 30].

Зауважимо, що генеалогія слова *interview* сходить витокami до *entrevoir* (у перекл. з франц. мови «бачити мигцем») та *s'entrevoir* (у перекл. з франц. мови «відвідувати один одного»). Аналогом перших інтерв'ю історії журналістики вважають розмови між представниками вищих соціальних верств у часи, коли більшість дипломатичної комунікації здійснювалася засобом листування, зокрема переговори французького короля Франциска I та англійського короля Генріха VIII протягом тритижневого бенкету-феєрії з нагоди встановлення миру між двома країнами у 1520-му році, відомого як «Поле золотої парчі».

Ми вважаємо, що дослідження інтерв'ю зумовлює необхідність окреслення семантичного об'єму поняття, що позначається вербальною одиницею *interview*. Звернемося до його словникових визначень в англomовних лексикографічних джерелах, адже зіставлення словникових уможливорює виокремлення співпадаючих характеристик слова, а кореляція об'єму понять дає змогу детермінувати поряд з актуальними ознаками другорядні, проте не менш значущі характеристики. В процедурі проведення дефініційного аналізу враховується також такий вагомий фактор, як ступінь ідентифікації, оскільки в сучасній лексикографічній практиці тлумачення значень слів частіш за все приводяться в порядку їх значущості та частотності вживання мовною спільнотою.

Різноманітні словники англійської мови надають від 2 до 4 значень слова:

- 1. a formal consultation usually to evaluate qualifications (as of a prospective student or employee); 2.a. a meeting at which information is obtained (as by a reporter, television commentator, or pollster) from a person; b. a report or reproduction of information so obtained [16];
- 1. a formal meeting in which one or more persons question, consult, or evaluate another person: a job interview; 2. a meeting or conversation in which a writer or reporter asks questions of one or more persons from whom

material is sought for a newspaper story, television broadcast, etc.; 3. the report of such a conversation or meeting [14];

- 1. a meeting of people face to face, especially for consultation; 2. a conversation between a journalist or radio or television presenter and a person of public interest, used as the basis of a broadcast or publication; 3. an oral examination of an applicant for a job, college place; 4. a session of formal questioning of a person by the police [17].

Як бачимо, домінуючий лексико-семантичний варіант *interview* свідчить про його рецепцію в англофонній культурі як жанрової модифікації ділового дискурсу. Проте з розвитком журналізму у США у другій половині ХХ ст. у свідомості носіїв англійської мови інтерв'ю починає асоціюватися з комунікативною подією, яка атрибутується публіцистичному жанру, про що свідчать визначення слова у ряді лексикографічних джерел :

- meeting (of a reporter) with somebody whose views are requested [18];
- a conversation, as one conducted by a reporter, in which information is elicited from another // an account or reproduction of such a conversation [19];
- the questioning of a person (or a conversation in which information is elicited); often conducted by journalists; 2. a conference (usually with someone important) [20].

Поширений сучасний лексико-семантичний варіант, що ідентифікує приналежність *інтерв'ю* до публіцистичного жанру, також засвідчується Великим тлумачним словником сучасної української мови, де воно визначається як «жанр публіцистики, розмова журналіста з політичним, громадським або іншим діячем з актуальних питань [8].

Теоретичні та практичні розробки щодо ефективності публічного мовлення свідчать про зростаючий інтерес до визначення і окреслення інтерв'ю як різновиду публічного діалогу, соціальної значущості інтерв'юера, його ролі у формуванні суспільної свідомості та відповідність

вимогам та потребам аудиторії. Так, На думку французьких фахівців, інтерв'ю – це «журналістська ініціатива, яка передбачає розпитування відомої особи чи анонімної особи, щоб виявити інформацію, пояснення, позицію, які мають сенс тільки в тому випадку, коли їх повідомила саме ця людина, щоб передати потім зібрану інформацію чітко визначеній аудиторії у формі запитань-відповідей» [10, с. 12]. О. Чекмишев вважає, що «інтерв'ю – це інформаційний жанр, який покликаний передати позицію, погляд, ставлення, оцінку, коментар ключової особи з приводу події, ситуації, проблеми» [11, с. 112]. За німецьким дослідником Зігфридом Вайшенбергом, «за допомогою інтерв'ю фіксуються висловлювання певних осіб щодо тих чи інших тем, а також інформація про самих осіб» [1, с. 64].

Жанрова організація мовлення, на думку Ю. Красноп'ярової, відіграє важливу роль у процесах соціальної взаємодії: вона підтримує соціальну орієнтацію комунікантів, без якої успішність їх дій чи була можливою. Орієнтація в цілях і формах спілкування, в розподілі соціальних і комунікативних ролей, передбачуваних жанрово організованою промовою, дає можливість передбачити хід комунікації, правильно її планувати, адекватно реагувати на комунікативні дії партнерів і в підсумку досягати намічених цілей [4; с. 3]. Отже, відповідно до цілей дослідники (М Лукина, Г. Мельник, М. Шостак, С. Муратов) виокремлюють:

- інформаційне інтерв'ю, що має на меті інформування про події та факти. Його різновидами є оперативне інтерв'ю (складова новинних матеріалів друку, інформаційних сюжетів радіо та телебачення), опитування на вулиці та бліц- інтерв'ю;
- інтерв'ю-розслідування, що спрямовано на глибоке дослідження певної події або проблеми;
- інтерв'ю-портрет, або професійне інтерв'ю. Героєм такого інтерв'ю може стати особистість, яка виявила себе у будь-якій сфері суспільного життя і користується популярністю серед широкої публіки. Такий тип інтерв'ю визначається Г. Мельником як «інтерв'ю-знайомство,

спрямоване на створення яскравого емоційно-психологічного портрета [6, с. 93].

Різновидом портретного інтерв'ю спеціалісти вважають інтерв'ю із «зірками», що містить значний обсяг особистісної інформації та є менш інформативним в аспекті суспільно-політичного значення. На думку О. Швець, «зіркове» інтерв'ю може бути максимально наближене до бесіди, включати багато елементів цього жанру, але завжди більш структуроване, має жорсткішу концепцію і орієнтоване на результат, що відбивається на манері бесіди з співрозмовником [12, с.24].

Грунтуючись на критеріях предметно-емоціональної спрямованості та кількісної кореляції осіб, задіяних у бесіді, дослідники виокремлюють інтерв'ю-повідомлення, інтерв'ю-зарисовка [Г. Мельник та А. Тепляшина], а також інтерв'ю-монолог, інтерв'ю-діалог, інтерв'ю-полілог, інтерв'ю-бесіда [6, с. 125–126].

Згідно словнику Інтелектуальної власності інтерв'ю-повідомлення визначається як «лаконічний виклад бесіди кореспондента з компетентною людиною» [3, с.107], а інтерв'ю-зарисовка, окрім змісту бесіди, передбачає також розкриття обставин, за яких відбувається розмова [3, с.107].

Інтерв'ю-монолог є суцільною розповідь особи у відповідь на запитання, запропоноване журналістом, при цьому структура інтерв'ю вибудовується згідно заздалегідь спланованим питанням. Доволі часто інтерв'ю-монолог є проблемним і наближено до портретного інтерв'ю.

У жанровій модифікації інтерв'ю-діалог наводяться судження як журналіста, так і його співрозмовника, що передбачає розкриття обох особистостей.

Інтерв'ю-бесіда є найбільш традиційним видом інтерв'ю [3, с. 126], а також креативним [5, с. 19], адже журналіст не тільки безпосередньо приймає участь у передачі інформації, а й виступає практично на рівних зі своїм співрозмовником у процесі сумісної творчості. Зазначений інформаційний

продукт актуалізується в таких жанрових модифікаціях, як нарис, есе, діалог в ефірі тощо.

На відміну від інтерв'ю-монологу та інтерв'ю-діалогу інтерв'ю-полілог є своєрідною формою бесіди (прес-конференція, вихід до преси з метою інформування щодо проведеного заходу, брифінг, круглий стіл), в якій задіяні декілька журналістів та респондентів.

О. Голанова найбільш раціональним вважає виокремлення проблемного інтерв'ю та інтерв'ю-портрета [2].

Певний науковий інтерес репрезентує класифікація інтерв'ю відповідно до ступеня їх офіційності, де найбільш наближеним до норм є інтерв'ю-протокол, а найменш передбаченим – інтерв'ю із зірками. Як бачимо, зазначений критерій виступає модифікатором вербальних і невербальних параметрів комунікації.

Грунтуючись на особистісних характеристиках і якостях комунікантів, дослідники диференціюють інтерв'ю відповідно до статусно-рольового положення журналіста та інтерв'юйованого, їх соціально-психологічної наближеності, репрезентованої двома типами міжособистісних відносин, а саме: домінуванням та рівністю. Так, на відміну від більшості «зіркових» інтерв'ю, в яких інтерв'юер демонструє «рівність» із зіркою, звертаючись на «ти» й акцентуючи увагу на її наближеності до аудиторії та «доступності» політичному й протокольному інтерв'ю, притаманна комунікативна ситуація «домінування».

Серед основних факторів, які, на думку Олени Швець, визначають жанрову специфіку інтерв'ю, є: ступінь поліматичності, тривалість (обсяг), ступінь структурованості, обсяг особистісної інформації, що обговорюється, рівень інформації, що містить конфлікт, ступінь національної орієнтованості інтерв'ю, ступінь прямолінійності трактування інформації, схильність до домінування у спілкуванні, умови зміни ролей комунікантів. Проте серед загальних критеріїв, на яких ґрунтується жанрова парадигма інтерв'ю, більшість дослідників, як зазначає Швець, виокремлюють структурно-

композиційну організацію: вступ, основна частина, висновок, тематичне розгортання (монотематичне, політематичне інтерв'ю), цільова спрямованість інтерв'ю, вербальні та невербальні (у телеінтерв'ю) складові взаємодії комунікантів, дотримання етикетних норм спілкування, дотримання мовних норм, динаміка емоційності діалогу, обсяг інтерв'ю, типи мовних актів, що використовуються [12, с. 18].

Лінгвістична література також витлумачує інтерв'ю як особливий тип дискурсу, що є результатом спільної лінгвальної й екстралінгвальної діяльності двох або більше індивідів на значущу тему з метою оприлюднення в засобах масової інформації, при цьому обидва комуніканти скеровують та урегульовують обрані ними комунікативні стратегії й тактики відповідно до їхньої комунікативної мети та з урахуванням комунікативної ситуації [4, с. 40-41]. Як бачимо, аналітична процедура визначення інтерв'ю з позицій дискурсу передбачає врахування людського фактора у широкому смислі слова.

Романовська акцентує увагу на комунікативній специфіці даного дискурсу, а саме подвійній комунікативності, адже під час інтерв'ю паралельно вирішується дві комунікативні задачі: перша зорієнтована на отримання від інтерв'ююваного певної інформації і відповідних до неї коментарів, а друга – на передачу цієї інформації аудиторії. Як наслідок, інтерв'юер виконує дві комунікативні ролі і є, з одного боку, співрозмовником, що приймає участь у діалозі, а з іншого – модератором, який координує хід спілкування [7, с. 140]. У результаті сформульованих у питаннях інтерв'юера комунікативних задач і визначення тематичної програми з метою відбувається їх вирішення у відповідних репліках інтерв'ююваного шляхом приєднання рематичних реплік. Отже, на думку Л. Романовської, структурними одиницями інтерв'ю виступають пари реплік інтерв'юера та інтерв'ююваного – діалогічні єдності, яким притаманна тісна спаяність, єдина цільова установка і чітка окресленість формальних меж [7, с. 140].

Інтерв'ю як журналістська дискурсивна практика характеризується своєрідною структурою, способом організації та соціальним функціонуванням і вибудовується відповідно до певних правил. Незважаючи на неможливість передбачення усіх факторів, які потенційно можуть вплинути на процес проведення інтерв'ю, його хід, на думку багатьох лінгвістів, визначається, у першу чергу, соціально значущою темою і вибором учасників. Запитання інтерв'юера можуть будуватися згідно заздалегідь обміркованої схеми або спиратися лише на попередню репліку респондента (так званий «покроковий розвиток інтерв'ю»). На відміну від друкованих видань, в яких передбачено певне редагування висловлювань співрозмовників, в усній формі інтерв'ю (теле- або радіоінтерв'ю) не виключаються елементи спонтанності та експромту.

Висновки і перспективи подальших наукових досліджень. Як бачимо, дослідженню інтерв'ю притаманний полівекторний характер, адже зазначений жанр є предметом жвавого наукового інтересу ряду спеціалістів галузі філологічних знань. Вважаємо, що перспективним видається висвітлення когнітивної моделі дискурсивної практики інтерв'ю з метою виявлення глибинних когнітивних механізмів і визначення факторів, які впливають на процес обробки інформації.

Список використаних джерел

1. Вайшенберг З. Новинна журналістика: навчальний посібник / З. Вайшенберг / за загал. ред. В. Ф. Іванова. – К.: Академія Української преси, 2011. – 262 с.
2. Голанова Е. И. Устный публичный диалог: жанр интервью / Е. И. Голанова // Русский язык конца XX столетия. – М.: Наука, 1996. – С. 427 – 453.
3. Інтелектуальна власність: словник-довідник / за заг. ред. О. Святоцького. – у 2 томах. – Т.1. – К.: Вид. дім «Ін Юре», 2000. – 356 с.

4. Красноперова Ю. В. Дискурсивные стратегии участников интервью: автореф. дисс. канд. филол. наук: спец. «Германские языки» / Ю.В. Красноперова. – Иркутск, 2005. – 19 с.
5. Лукина М. М. Технология интервью: учебное пособие / М.М. Лукина. – М.: Аспект Пресс, 2003. – 254 с.
6. Мельник Г. С., Тепляшина А. Н. Основы творческой деятельности в журналистике / Г. С. Мельник, А. Н. Тепляшина. – СПб.: Питер, 2004. – 272 с.
7. Романовская Л. В. Влияние социокультурного фактора на выбор речевых стратегий в дискурсе интервью: (на материале американского варианта английского языка) / Л. В. Романовская // Вестник Волгоградского государственного университета. Сер. 2 «Языкознание». – 2010. – № 1 (11). – С.139 –144.
8. Словник української мови в 11 томах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/interv.ju>
9. Соціологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. В.Г. Городяненка. – К: Видавничий центр «Академія», 2003. – 544 с.
10. Техніка інтерв'ю: збірник навчальних матеріалів / 2-ге вид., фінансоване програмою СОСОР Міністерства закордонних справ Франції, адаптація і упорядкування Інститут масової інформації. — К. : Інститут масової інформації, 2003. – 120 с.
11. Чекмишев О. В. Основи професійної комунікації. Теорія і практика новинної журналістики / О.В. Чекмишев. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2004. – 129 с.
12. Швець Е. В. «Звездное» интервью в коммуникативно-прагматическом аспекте: дисс. на соискание ученой степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / Е.В. Швець. – Калининград, 2008. – 185 с.

13. Briggs Ch. Learning how to ask: A Sociolinguistic Appraisal of the Role of the Interview in Social Science Research / Charles Briggs. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 155 p.
14. Kernerman English Multilingual Dictionary / [Electronic Resource]. – Mode of access: URL: <http://kdictionaries-online.com/>
15. McCutcheon M. Roget's Super Thesaurus / M. McCutcheon. – Cincinnati: Writer's Digest Books, 2010. – 688 p.
16. Meriam Webster online / [Electronic Resource]. – Mode of access: URL: <http://www.merriam-webster.com/>
17. Oxford Dictionaries [Electronic Resource]. – Mode of access: URL : <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/interview>
18. Oxford Student's Dictionary of Current English / ed. by A. Hornby. – Oxford: Oxford University Press, 1988. – 768 p.
19. Webster's II New Riverside University Dictionary / ed. by A. Soukhanov, K. Ellis, L. Cook, H. Webber . – Boston: Houghton Mifflin, 1984. –1536 p.
20. Word Net Dictionary / [Electronic Resource]. – Mode of access: URL: <http://wordnetweb.princeton.edu/perl/webwn>